

Historien om det usynlige barn

af Mimi Jakobsen, generalsekretær for Red Barnet

Alle bærer vi rundt på de historier, myter, rygter og fortællinger, der klæber til et menneske, og samtidig former dets identitet. Astrid Baun beskriver, hvordan de historier, der var knyttet til hendes barndom, formede hendes identitet og gjorde det muligt for hendes far at udnytte hende seksuelt, blandt andet mens moderen var indlagt med psykiske problemer. Forfatteren erfarede tidligt, at hun skulle være voksen for de voksne. At egne følelser og behov skulle skubbes i baggrunden. Følelser som angst, sorg og vrede måtte hun skubbe væk - fortrænge - for der var ingen voksne til at acceptere følelserne og hjælpe hende med dem. Desuden fyldte de voksnes svære følelser og behov så meget, at der ikke blev plads til hendes egne. Hun blev et usynligt barn, der opfyldte de voksnes følelsesmæssige behov.

Først i en moden alder bliver de fortrængte oplevelser genoplivet gennem et hårdt terapeutisk arbejde. Hendes uforklarlige reaktioner og trivselsproblemer kan plud-

selig forklares: »Det vi ikke gør noget ved, gør noget ved os.«

Astrid Baun er opvokset i en præstegård, og kristendommen er meget central i hendes tilværelse. Bogen er derfor samtidig en meget personlig beretning om hendes forhold til Gud, og om hvordan hendes lidelsesfyldte liv på baggrund af Bibelens tekster kan fortolkes og give mening for hende.

Bogen er en spændende og lærerig opdagelsesrejse ind i en verden, hvor incesten har kunnet trives under den pæne families facade.

Forfatterens forord

Dette skal først og fremmest indeholde en tak.

En varm tak til Erik - min kære mand og trofaste medstrider gennem mange år.

Dernæst en tak til ham og til min nærmeste familie, fordi de har støttet mig i at skrive og udgive denne bog. De har sammen med mig udtrykt ønske om, at den kan blive til hjælp for andre, som har været udsat for seksuelle overgreb, og deres nærmeste.

Tak til de mennesker, som på en særlig måde er gået med mig et stykke ad min livsvej: Terapeuter, sjælesørgere, læge samt den psykolog, som satte mig i gang med at skrive denne bog. Og ikke mindst mine nære og kære veninder, som holdt ved og holdt ud sammen med mig.

Tak til mine fem medlæsere, som hver med deres vinkel på mig og på emnet har læst og levet med i skriveprocessen samt givet mig konstruktiv kritik.

Det er vigtigt for mig at gøre opmærksom på, at mine forældre, som vil blive omtalt i bogen, er døde for nogle år siden.

De kursiverede tekster i bogen er digte og meditationer, som jeg har skrevet undervejs i min proces.

Indledning

Min mor havde et glasprisme i sit vindue. Gennem dets sider sendtes forskellige farver ind i stuen med varierende styrke, afhængig af om solen skinnede på den, eller mørke skyer drev forbi.

Sandheden om et menneskes liv er som et prisme, idet oplevelsen af og sandheden om dette liv har flere sider.

Sandheden om mit liv udgøres ikke kun af det, jeg har oplevet og erindrer. Men dette er en vigtig og legitim del af sandheden om mit liv. Hvis jeg kunne spørge mine forældre om, hvordan de husker min barndom og ungdom, ja også mit liv som voksen, ville de hver for sig have deres version. Ligeledes vil mine søskende og alle andre, som har kendt og kender mig, have hver deres bud. Spørg min mand om, hvilket menneske jeg er, og han vil have sine erfaringer og tanker. Spørg vore fire børn om, hvordan jeg har været som mor, og de vil give fire forskellige svar. Spørg Gud. Han er den eneste, som kender hele historien.

Sandheden om mit liv er som et prisme, idet nogle sider, nogle elementer fra mit liv, har skinnet mere klart

end andre. Det har i erindringen syntes, som om min barndom og ungdom næsten udelukkende var belyst af solens skin, og den fremstillede disse år i skønne farver. Om end jeg havde en udefinerlig skepsis over for dette, at min erindring kun var positiv. På et sent tidspunkt i mit voksenliv viste sandheden om mit liv sig også at have mørke sider. Genskinnet fra store, sorte skyer fyldte sindets opfattelse af sandheden. Mit verdensbillede gik itu.

Det var i sommerferien for snart 13 år siden. Vores familie havde lejet en hytte i Norge. Det, jeg husker bedst fra den ferieuge, er myggene og den uforløste stemning, der var mellem min mand og mig. Vi havde svært ved at finde en kærlig tone over for hinanden, og jeg var naturligvis overbevist om, at han var skurken. Der var ingen ende på alle de grunde, han gav mig til min vrede.

Desværre ændrede det sig ikke til det bedre, da vi kom hjem. Vi var begge kede af det og prøvede at tale om det, men vi kom ingen vegne. Den eneste mulige løsning, vi kunne få øje på, var den, som vi så beredvilligt havde anbefalet andre ægtepar med problemer: at søge hjælp hos en parterapeut. Det var svært at nå dertil.

Til gengæld var vi efterfølgende ikke i tvivl om, at vi havde gjort det rigtige. Vi fik sat ord på nogle af de svære følelser. Terapeuten så imidlertid snart et behov for, at vi fik individuelle samtaler.

Hvad var det, der gjorde mig så vred, og som fik mig til at tillægge min mand så mange negative egenskaber? Det blev temaet for de samtaler, jeg derefter førte med terapeuten. Hun bad mig beskrive mit barndomshjem og mit forhold til mine forældre.

Jeg havde altid husket min barndom som god. Ganske særligt stod far som den gode far, der gav sig tid til os piger, og som sammen med mor gav os mange gode oplevelser. Vi tog på ture i naturen omkring os, blandt andet ved solopgang, hvor far og jeg kappedes om at være den første til at se en hare eller en fasan. Mor vidste næsten altid, hvad blomsterne hed, og derved lærte jeg mange af dem at kende. Mor var musikmenneske og lærte mig at spille blokfløjte og lidt klaver. Der var i det hele taget megen musik og sang i mit hjem, også morgen- og aftensang. Troen på Gud erfarede jeg hos mine forældre mest gennem aftenbønnen, selvom mors anfægtede sind indimellem kom til udtryk ved denne. Det var noget selvfølgeligt, at familien sad på kirkebænken ved min fars gudstjenester. Hans prædikener bar først og fremmest præg af mildhed og en enfoldig tro på en kærlig Gud.

Vi flyttede fra mit første barndomshjem på landet, da jeg var 11 år. Jeg husker ikke, at det var svært for mig, jeg faldt hurtigt til. Men for mor var det svært.

Det var kendetegnende for mit andet barndomshjem, at pladespilleren blev brugt flittigt. Men det var, som om musikken ikke blot skulle bringe glæde. Den skulle overdøve noget. Overdøve stilhed og pinlig tavshed.

Jeg fik lært at bruge pladespilleren til at overdøve smerte. Smerten over uforståelige oplevelser og over det svære samspil mellem de voksne. Det er dog først i de seneste års tilbageblik, jeg har set forklaringen på den melankoli, der var forbundet med min plads ved pladespilleren. Der var en lille krog bag møblet med pladespilleren, lige bred nok til, at en stor pige kunne klemme sig ind og forsvinde for omverdenen i Carl Nielsens »Tågen letter« eller Bachs Brandenburgkoncerter. I tilbageblikket forstår jeg nu også, hvorfor jeg følte ambivalens ved – sammen med min fløjtespillende søster – at spille på klarinetten til mine forældres sølvbryllup.

I det hjem, jeg byggede op sammen med min mand, har jeg på samme måde haft et ambivalent forhold til musik og sang. Især i de seneste år, inden vi søgte hjælp, oplevede jeg dette uden at forstå, hvad det handlede om.

Jeg husker en drøm, jeg har drømt gentagne gange som voksen: Sorte slanger snoede sig ind og ud under den sorte, grånistrede divan. Den stod lige uden for døren til mine forældres soveværelse. I drømmen var jeg en lille pige, som hoppede fra det ene ben til det andet oven

på divanen af frygt for, at slangerne skulle nå mig. Jeg var i stumpet undertrøje.

I mange år kunne jeg ikke forbinde denne drøm med noget i mit liv, selvom den gentog sig og stod stærkt i min erindring. Fortrængning er en barmhjertig forsvarsmekanisme. I hvert fald så længe jeg som lille barn, og senere som teenager, havde brug for den for at kunne overleve en erfaring, der i ekstrem grad og på en uforklarlig måde stod i en skærende kontrast til mit paradisi.

Mor havde »dårlige nerver«. Jeg husker det ikke fra mit første barndomshjem. Jeg tilbragte mange glade timer i leg med præstegårdsforpagterens børn - i deres hjem, i stalden og i vores store have. I dag ved jeg, at mor i 1950'erne og i tiden frem konsulterede en psykoanalytiker. Jeg var ikke så gammel, da hun blev indlagt på nervesanatoriet i Dianalund. Far savnede hende, og han søgte trøst hos sin lille pige på en måde, som en voksen ikke bør søge trøst hos et barn. Heraf slangerne i mit paradisi. Først mange år senere blev det klart for mig, hvad det handlede om. Da havde fortrængningen længe - på sin egen akavede måde - gjort opmærksom på, at der var noget galt.

Det er, hvad denne bog handler om. Ikke fordi jeg har noget behov for at udstille mig selv eller andre. Men jeg ved, at andre mennesker ligesom jeg har været udsat

for seksuelle overgreb, og de kan måske få nogen hjælp ved at læse min beretning.

De misbrugte børn

De virker så fænomenalt normale,
de fleste kan le og græde,
men de gør det mærkeligt stille,
de er forbavsende tålmodige,
så utroligt hengivne.

De er så forfærdende anderledes,
de fleste må le og græde,
fordi de skulle være mærkeligt stille,
de skulle tåle forbavsende ting,
give sig hen til det utrolige.

De bliver behandlet
forfærdende normalt,
de fleste kan ikke virkelig
le og græde.
Hvorfor er der så forfærdende
stille omkring dem?
Hvorfor tåler man denne uretfærdighed,
hvorfor accepterer man den i så ufattelig grad?
Celina Cires¹. Min oversættelse

1 Joachim Kix (Hrsg.): »Ich hab'es niemand erzählt ...«, Editions Trobisch, s. 42).

Hvor mange mennesker går stille - eller larmende - om iblandt os, som har været udsat for seksuelt overgreb? På baggrund af flere undersøgelser er der belæg for at sige, at 14% af alle piger og 7% af alle drenge har været seksuelt krænkede i én eller anden udstrækning. Ca. 4% af den danske befolkning har været udsat for grov incest, heraf dobbelt så mange piger som drenge².

Ulykkeligt, men velkendt er det efterhånden, at kristne hjem eller fællesskaber ikke kan holdes uden for den anklage, som ligger i disse tal. Kristne er også mennesker med fejl og brist, med svære skæbner, kæmpende ægteskaber, uforløste drifter. Det ville være rart at kunne sige, at troen på Gud bevarer os for så svære livserfaringer. Sådan er livet ikke.

Jeg er selv én af »de stille« piger, som ovenstående digt fortæller om. Tilpasset, ikke le, ikke græde. Andres følelser og behov fyldte så meget under min opvækst, at jeg måtte undertrykke mine egne følelser og behov. Ikke fordi disse andre var onde eller dårlige mennesker, men fordi de havde det ondt og dårligt. De formåede det ikke, eller de forstod ikke, hvor vigtigt det er, at voksne bruger voksne - og ikke børn - til at hjælpe sig med problemerne.

2 Benny Birk Mortensen og Liselotte Malmgart (red.): »Bær hinandens byrder«, Institut for Diakoni og Sjælesorg, Kolonien Filadelfia 1997, s. 151.

Ikke le, ikke græde. Eller nogle gange, i mit voksenliv, netop le eller græde – akavet og larmende. Påkaldende en opmærksomhed på noget, som jeg ikke vidste, hvad var. En belastning for mine nærmeste. Til undren for andre: Hvad er hun egentlig for et menneske? Til sorg for mig selv: Hvem er jeg?

Der var så forfærdende stille omkring mig, omkring mine incestoplevelser. Stille, fordi den, der eventuelt vidste noget, måtte tie. Hvad måtte mennesker ikke tænke! Naturligvis at det var løgn. Noget sådant foregår ikke i et pænt kristent hjem! – Stille, fordi jeg i den grad undertrykte mine egne følelser. Jeg magtede ikke at forene min incesterfaring med erfaringen af en elskende far og den Gud, han repræsenterede. Jeg fortrængte den. Indtil jeg var 46 år, huskede jeg ikke, hvad der var sket.

Mit ønske med denne bog er, at lidt færre børn og unge vil blive ofre for seksuelle overgreb, fordi nogle modige voksne vil læse bogen og handle på dens budskab.

Jeg har et andet lige så stærkt ønske: At den, der er ramt, er offer, må kunne spejle sig i noget af det, jeg skriver. Det at genkende sig selv kan være det første skridt ud af ensomheden. En ensomhed, som er dobbelt knugende, fordi den incestramte er offer for sin egen selvforagt og ekspert i at sige til sig selv: »Jeg skal ikke tro, jeg er noget, og selvom jeg er blevet misbrugt, er

det nok på én eller anden måde min egen skyld – eller jeg var nok ikke bedre værd. Hvordan kan nogen tage mig alvorligt? Hvordan kan jeg tage mig selv alvorligt?»

Det er hårdt at være medvanderer til en incestramt. Det er derfor også mit ønske, at de følgende sider kan være til hjælp og bedre forståelse for denne.

Den ramte kæmper en livslang kamp for selvaccepten. Men Gud står på den svage og kæmpendes side.

Det fører mig til mit tredje og meget vigtige ønske: At læseren må følges med mig og se, at Gud gik med mig hele tiden, også når jeg ikke troede det. Kan jeg give blot lidt af den erfaring videre, vil jeg være taknemlig. Jeg har været vred. Meget vred. Jeg har hadet. – Og jeg har tryglet Gud om at vise mig vej til tilgivelsen. Gud er vis og tålmodig. Han gav sit barn den tid, det havde brug for. Og så pegede Han på det ord, som favner både »små« og »store« syndere:

»Min nåde er dig nok.«³